

Zemkopības ministrija

Mežsaimniecības regulējums un tā piemērošana teritorijas plānojumos

2026. gada 6. maijs

Seminārs

"Mežsaimnieciskās darbības regulējuma piemērošana teritorijas plānošanā"

Zemkopības ministrija

Prezentācijas mērķis un uzdevumi

Pašvaldību tiesiskās iespējas

Pašvaldību noteiktie meža apsaimniekošanas ierobežojumi bieži pārsniedz likumā noteikto kompetenci, radot tiesiskas neskaidrības.

Meža likuma loma

Meža likums ir augstākā juridiskā spēka normatīvais akts meža apsaimniekošanas jomā, ierobežojot pašvaldību rīcības brīvību.

Tiesību normu nesakritība

Atšķirīgi ierobežojumi dažādās pašvaldībās rada nevienlīdzību un ietekmē saimnieciskās darbības brīvību meža nozarē.

Teritorijas plānošana un meža apsaimniekošana

Pašvaldībām ir autonomas funkcijas noteikt zemes izmantošanu un apbūves kārtību saskaņā ar teritorijas plānojumu. Meža apsaimniekošanas jomā tas ir meža ieaudzēšana un atmežošana.

Praktiskie tiesiskie instrumenti

Sniegta izpratne par tiesiskajiem instrumentiem, piemēram, parku un mežaparku izveidi, kompensācijām un jaunumiem atmežošanā.

Zemkopības ministrija

Meža likums kā speciālais normatīvais akts

Meža likuma juridiskais spēks

Meža likums meža apsaimniekošanai ir galvenais normatīvais akts ar augstāku juridisko spēku nekā pašvaldību saistošie noteikumi un teritorijas plānojumi.

Meža likuma 2. pantā noteiktas teritorijas, kurās var būt noteikti papildus nosacījumi meža apsaimniekošanai:

(2) īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, mikroliegumu un aizsargjoslu apsaimniekošanā papildus nosacījumus paredz arī citi normatīvie akti;

(4) pilsētu un ciemu teritorijā meža apsaimniekošanas papildu nosacījumus paredz arī pašvaldību saistošie noteikumi.

Pašvaldību ierobežojumu tiesiskums

Pašvaldību mēģinājumi paplašināt ierobežojumus ārpus likuma deleģējuma ir tiesiski nepamatoti un neatzīstami.

Šādi risinājumi ir prettiesiski un rada augstu strīdu risku.

Zemkopības ministrija

Teritorijas attīstības plānošanas likuma nozīme

Plānošanas normatīvais ietvars

Likums nosaka vispārējo regulējumu teritorijas attīstības plānošanai visos līmeņos, nodrošinot koordināciju un saskaņotību.

Sadarbība starp institūcijām

Nozaru ministrijām jāsadarbojas ar pašvaldībām, sniedzot informāciju un nosacījumus plānojuma izstrādei.

Pašvaldību rīcības brīvība un atbildība

Pašvaldības var pieņemt lēmumus plānošanā, ievērojot tiesiskuma un samērīguma principus.

Tas, ka pašvaldībai ir piešķirtas tiesības lemt par teritorijas izmantošanu, pats par sevi nenozīmē, ka teritorijas izmantošanas noteikumos pašvaldība varētu iekļaut jebkādas ar vides aizsardzību saistītas prasības (piemēram, tādas, kas ir pretrunā augstākā juridiskā spēka tiesību normām vai kas tikai attālināti varētu tikt sasaistītas ar teritorijas izmantošanu).

Augstākās tiesas 28.04.2020. spriedums Nr. SKA-91/2020 (A420163416)

Neatbilstību risināšana

Meža likums paredz mehānismus pretrunu novēršanai starp plānojumiem un normatīvajiem aktiem, saglabājot tiesiskumu.

Pašvaldības teritorijas plānojumā drīkst noteikt tikai tādus aprobežojumus, kuri:

- izriet no likuma vai Ministru kabineta noteikumos paredzēta pilnvarojuma,
- attiecas uz zemes izmantošanu un apbūvi,
- nepārkāpj speciālo normatīvo aktu (piem., Meža likumu un MK noteikumus par koku cirsānu mežā).

Zemkopības ministrija

Rekreācijai un mežaparka apbūvei - mežaparki

Meža likuma 38.² pants

(1) Mežaparku izveido, lai nodrošinātu sabiedrības atpūtai, sportam un izklaidei piemērotus apstākļus mežā, un to apsaimnieko tādā apjomā, lai saglabātu meža ekosistēmu un nepasliktinātu teritorijas estētisko, ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību.

(2) Mežaparkā ir aizliegta kailcirte.

Meža likuma 38.³ pants

(1) Parku un mežaparku izveido vietējā pašvaldība pēc vienošanās ar zemes īpašnieku, izdodot saistošos noteikumus par konkrēta parka vai mežaparka izveidošanu, apsaimniekošanu un aizsardzību. Saistošos noteikumus vietējā pašvaldība saskaņo ar zemes īpašnieku, ja mežaparku izveido ārpus pašvaldības zemes, un ar Dabas aizsardzības pārvaldi, ja parku vai mežaparku izveido īpaši aizsargājamā dabas teritorijā.

(2) Zemes īpašniekam ir tiesības uz kompensāciju par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem mežaparkā.

Zemkopības ministrija

Parku un mežaparku izveidošana

Pašvaldību tiesības

Pašvaldībām ir tiesības izveidot parkus un mežaparkus sabiedrības atpūtai, sportam un izklaidei mežā.

Saskaņošana ar īpašniekiem

Parku un mežaparku izveidošana prasa vienošanos ar zemes īpašniekiem, īpaši ārpus pašvaldības zemes teritorijām.

Dabas aizsardzības prasības

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nepieciešama Dabas aizsardzības pārvaldes iesaiste parku un mežaparku izveidē.

Juridiskais regulējums

Ministru kabineta noteikumi Nr. 123 nosaka parku un mežaparku izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un kompensāciju mehānismus.

Zemkopības ministrija

Kompensācijas par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem

Meža īpašuma tiesību ierobežošana rada tiesības uz kompensāciju, ja:

- ierobežojums noteikts ar normatīvo aktu,
- ierobežojums samazina īpašuma izmantošanas iespējas vai vērtību.

Kompensāciju mērķis:

- nodrošināt īpašuma tiesību taisnīgu līdzsvaru,
- novērst nesamērīgu publiskās varas iejaukšanos,
- novērst strīdu un tiesvedību risku,
- novērst “slēptus ierobežojumus”, kas:
 - pēc būtības liedz meža apsaimniekošanu,
 - bet formāli nav definēti kā aprobežojumi.

Zemkopības ministrija

Meža ieaudzēšanas un zemes izmantošanas jautājumi

Pašvaldību kompetence

Pašvaldībām ir autonomas funkcijas noteikt **zemes izmantošanas un apbūves** kārtību saskaņā ar teritorijas plānojumu

- meža ieaudzēšana,
- atmežošana.

Svarīgi: tas nav meža apsaimniekošanas ierobežojums, bet zemes izmantošanas veida regulējums.

Meža ieaudzēšanas ierobežojumi

Pašvaldības noteikti (ar teritorijas plānojumu):

- Lauksaimniecībai vai apbūvei paredzētas teritorijas

MK noteikumos vai likumos noteikti:

- meliorētas teritorijas, polderi,
- īpaši aizsargājamas dabas teritorijas,
- nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijās zemes lietošanas kategorijas maiņa atļauta vienīgi MK noteikumos Nr.291 minētajos gadījumos.

Zemkopības ministrija

Meža ieaudzēšanas saskaņošana

Kā teritorijas plānojumā noteikt lai būtu saprotami

- terminu lietojums kā normatīvajos aktos
 - aizliegts ieaudzēt mežu
- konkrētas, skaidri saprotamas normas

Kā saskaņot

Saskaņojums ir nepieciešams tikai tad, ja persona vēlas ieaudzēt mežu tur, kur teritorijas plānojums aizliedz ieaudzēt mežu un nav citu normatīvajos aktos noteiktu aprobežojumu.

Valsts politika meža ieaudzēšanas veicināšanai/ierobežošanai

- Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030. gadam
- Valsts atbalsts "Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā" - mazauglīgās, erozijai pakļautās vai kūdras augsnēs
- likums "Par zemes privatizāciju lauku apvidos"
 - likumdevējs skaidri uzsver LIZ lauksaimniecisko izmantošanu kā primāro mērķi,
 - tādēļ apmežošana LIZ ir ierobežoti pieļaujama, un var nonākt pretrunā ar iegādes nosacījumiem.

Zemkopības ministrija

Atmežošanas regulējuma jaunumi

Atmežošana atbilstoši meža definējumam Meža likumā

- samazināts Meža valsts reģistrā uzturamās un administrējamās informācijas apjoms par meža platībām, kas neatbilst Meža likuma tvērumam.
- samazināta kompensācijas maksa, ja atmežotajā platībā tiek saglabāti koki.
- atmežošana \neq koku ciršana. Kokus drīkst cirst tikai daļā platības,
- palielinās koku aizsardzība – ciršanas atļauja pašvaldības kompetencē.

Saglabāto koku nociršanas iespēju turpmāk regulēs normatīvie akti par koku ciršanu ārpus meža.

Ja atmežošanas rezultātā pāri paliekošā meža platība vienā zemes vienībā kļūs mazāka par 0,5 ha, tad zemes lietojuma veids jāmaina visai zemes vienības platībai. Izņēmumi noteikti aizsargājamajās teritorijās un infrastruktūras izbūves gadījumos.

Zemkopības ministrija

Galvenie secinājumi un ieteikumi

Pašvaldību tiesību ierobežojumi

Pašvaldību tiesības noteikt meža apsaimniekošanas ierobežojumus regulē stingri normatīvie akti un Meža likums.

Papildu nosacījumu iespējas

Pašvaldības var noteikt papildu nosacījumus tikai pilsētu un ciemu teritorijās, izmantojot likumā paredzētos instrumentus.

Sadarbības nozīme

Teritorijas plānošanā jānodrošina cieša sadarbība ar nozaru institūcijām un normatīvo aktu hierarhijas ievērošana.

Ilgtermiņa apsaimniekošana

Savlaicīga pretrunu novēršana veicina tiesisko noteiktību un ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu valstī.

Zemkopības ministrija

Praktiski ieteikumi plānotājiem

- **Pārbaudīt**, vai plānojumā noteiktajiem ierobežojumiem ir skaidrs likuma deleģējums
- **Nošķirt** meža apsaimniekošanu un meža ieaudzēšanu/atmežošanu
- **Neskaidrību gadījumā:**
 - konsultēties ar Valsts meža dienestu
 - Plānot ilgtspējīgi un tiesiski droši
 - ✓ Teritorijas plānojums ir instruments:
 - zemes izmantošanas,
 - apbūves,
 - telpiskās attīstības regulēšanai.
 - ✗ Tas nav instruments:
 - plašu saimnieciskās darbības aizliegumu noteikšanai,
 - speciālo likumu "aizstāšanai".

Zemkopības ministrija

Uzdotie jautājumi

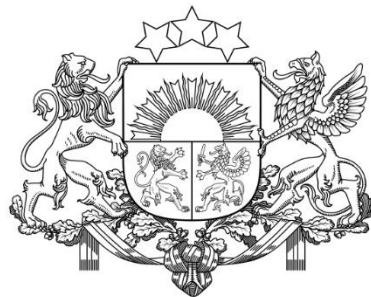
- Kāpēc VMD izsniedz ciršanas apliecinājumus DA zonā
 - Stājoties spēkā jaunam teritorijas plānojumam, lokālplānojumam vai detālplānojumam, var turpināt likumīgi uzsākto teritorijas izmantošanu.
 - Aprobežojums, kas noteikts bez skaidra un nepārprotama deleģējuma likumā nav spēkā
 - Aprobežojumiem jābūt skaidriem un nepārprotamiem
- Aizliegums kailcirtēm ieviešams arī ciemos, ne tikai pilsētās.
 - Jāveido mežaparki, lai aprobežotu tikai to, ko patiešām vajag, noteiktu kompensējošos pasākumus un mazinātu strīdus
- Par regulējumu, ka jāatmežo visa apbūves teritorijas zemes vienības platība, ja mežs mazāk par 0,5 ha, sasaiste ar Dabas atjaunošanas regulu un zaļo zonu nesamazināšanu, par ko atbildība ir pašvaldībām.

Zemkopības ministrija

Uzdotie jautājumi

- Par atmežošanu apbūvei Baltijas jūras un Rīgas līča piekrastes aizsargjoslas ierobežotas saimnieciskās darbības joslā un ārpus tās, kā arī lietošanas mērķu noteikšana.
- Ministru kabineta noteikumu Nr. 240, 53.2. punkts nosaka, ka meža teritorijā (M) **viensētu apbūvi** var paredzēt, ja vienas viensētas izveidei paredzētās zemes vienības platība nav mazāka par 2 ha.
- Latvijā ir neskaitāmas zemes vienības ārpus apdzīvotām vietām, kuras ir mazākas par 2 ha.

Zemkopības ministrija

Paldies!

Lelda Pamovska
Meža departamenta
Meža resursu un medību nodaļas vadītāja
67027101, Lelda.Pamovska@zm.gov.lv